

Etelä-Pohjanmaan kiertotalousinnovaatiot syntyvät alueen kulttuurista ja käytännön mahdollisuuksista

6.3.2025

Miten voisimme edistää kiertotaloutta mahdollisimman tehokkaasti? Tämä artikkeli on osa artikkelisarjaa, jonka aiemmissa osissa on mm. todettu, että jokaisen alueen erityispiirteet luovat kiertotaloudelle erilaisten mahdollisuuksien ja haasteiden yhdistelmän. Erityisesti on tunnistettu, että maaseutumaisilla alueilla toimivat ja tarvittavat ratkaisut poikkeavat huomattavasti suurten kaupunkien ja kasvukeskittymien ratkaisuista, jotka painottuvat yleisessä keskustelussa.

Artikkelisarja perustuu SeAMKin Riihi-hankkeessa toteutettuun selvitykseen. Hanke on Euroopan Unionin osarahoittama. Kirjallisuuteen sekä paikallisiin haastatteluihin ja kyselyihin perustuvan selvityksen tavoitteena oli kartoittaa, miten eteläpohjalaisten aluetoimijoiden on mahdollista edistää kiertotaloussiirtymää tehokkaasti alueella. Askeleita kiertotalouden edistämiseksi Etelä-Pohjanaan aluetoimijoille -selvitys on julkaistu lokakuussa 2024.

Aikaisemmin on kerrottu, että Tapian ym. (2021) mukaan alueen kiertotaloussiirtymään vaikuttavat tekijät voidaan jakaa maaperäisiin tekijöihin, taajamatekijöihin sekä koviin ja pehmeisiin tekijöihin. Tässä artikkelissa keskitymme koviin tekijöihin, jotka voidaan edelleen jakaa saavutettavuus- ja läheisyystekijöihin sekä teknologia- ja innovaatiotekijöihin.

Etelä-Pohjanmaa on monin tavoin saavutettava, mutta parannettavaakin on

Saavutettavuustekijät liittyvät maantieteelliseen sijaintiin ja alueen infrastruktuuriin. Liikenneinfran kunto vaikuttaa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin ja sen merkitys korostuu kiertotaloudessa. Materiaalikiertojen sulkeminen edellyttää tehokasta logistiikkaa ja takaisinottologistiikkaa. Kiertotaloudessa saavutettavuus- ja läheisyystekijät voidaan kuitenkin käsittää laajemmin. Esimerkiksi jakamis- ja datatalouteen perustuvissa kiertotalouden strategioissa korostuvat ei-fyysiset saavutettavuus- ja läheisyystekijät kuten sujuvat tietoliikenneyhteydet. Läheisyystekijät voivat myös perustua esimerkiksi toiminnallisiin, organisatorisiin ja sosioekonomisiin läheisyystekijöihin.

Yleisesti voidaan todeta, että Etelä-Pohjanmaa on fyysisesti melko hyvin saavutettava. Maantieverkoston kunto on toki vaihteleva, mutta päätiet ovat pääosin hyvässä kunnossa alueen sisällä. Seinäjoki maakuntakeskuksena on raideliikenteen solmukohdassa, mikä varmistaa hyvät raideyhteydet. Alueella on tunnistettu tehokkaan logistiikan merkitys ja viime vuosina on investoitu merkittävästi erilaisiin logistisiin ratkaisuihin, jotka nojaavat sekä perinteiseen liikkumiseen että hiljalleen myös uusiin teknologioihin kuten droneihin.

Materiaalien tehokas käyttäminen ja hukan välttäminen, tuotteiden ja materiaalien takaisinotto sekä sivuvirtojen hyödyntäminen edellyttävät logististen ratkaisujen lisäksi myös tehokasta datan hallintaa ja tiedonjakamista eri materiaalipisteissä ja niiden välillä. Etelä-Pohjanmaalla on tehty laajasti investointeja ICT-infran kehittämiseksi. Askeleita kiertotalouden edistämiseksi -selvitystävarten alueen kehitystoimijoille tehdyssä kyselyssäkin 44:stä vastaajasta yhdeksän nimesi erilaisia tietoliikenne-infran kehittämishankkeita, jotka edistävät samalla kiertotaloutta alueella. Rahoituksen varmistaminen tietoliikenneinfran kehittämishankkeille onkin tärkeää erityisesti harvempaan asutuille alueille. Digitaaliset ratkaisut luovat uusia elinvoimaisuuden varmistamisen mahdollisuuksia.

Sekä yrityksiltä että kehittäjätoimijoilta odotetaan innovaatioloikkaa

Kiertotalousmuutoksen edellyttämillä teknologia- ja innovaatiotekijöillä viitataan uusien teknisten, liiketoiminnallisten ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämiseen tai olemassa olevien innovaatioiden käyttöönottoon. Innovaatiokyvystä puhuttaessa ajatellaan helposti ainoastaan yritysten kykyä. Kiertotalouden muutokset vaativat kuitenkin muutosalttiutta, innovatiivista ajattelua ja innovaatiotoiminnan tehostamista kaikilta talouden toimijoilta. Sekä RIIHI-hankkeen selvityksen että aikaisempien paikallisten selvitysten tulosten perusteella yritysten TKI-toiminta, samoin kuin kasvu- ja vientihalukkuus, on Etelä-Pohjanmaalla melko matalalla tasolla. Kiertotaloussiirtymän edistämisestä puhuttaessa ei näin ollen juurikaan osata edes keskustella nimenomaan kiertotalousratkaisujen kehittämisen edellyttämistä uusista teknologioista. Ensin on luotava puitteet, joissa voidaan ylipäätään kehittyä ja kehittää proaktiivisesti. Näin ollen Etelä-Pohjanmaan teknologia- ja innovaatiotekijöiden tehostamisen kulmakivet ovat toisaalta yritysten innovaatiokulttuurin

kasvattaminen ja toisaalta kehittäjätoimijoiden tukitoimintojen, erityisesti rahoitusprosessien, tehostaminen ja selkeyttäminen.

Askeleita kiertotalouden edistämiseksi -selvityksen perusteella yritysten kehittämisaktiivisuudessa oli tunnistettavissa selkeä ero sen mukaan, asemoiko yritys itsensä passiiviseksi alihankkijaksi vai aktiiviseksi asiakkuuksien etsijäksi. Passiivinen alihankkija odottaa asiakkuuksia ja toimeksiantoja. Aktiivinen toimija kehittää asiakkuuksiaan ja etsii uusia asiakkuuksia jatkuvasti. Proaktiivista, innovatiivista ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin tähtäävää kehittämistyötä tunnistettiin melko vähän. Vain muutamalla haastatellulla yrityksellä oli käytössä tunnistettava kehittämisprosessi. Pääsääntöisesti alueen yritysten kehittämistoimien tavoitteena on vastata nykyisten asiakkaiden ja lainsäädännön vaatimuksiin. Kasvua enemmän tavoitellaan kustannussäästöjä, minkä sivutuotteena pienennetään mahdollisesti myös yrityksen omia ympäristövaikutuksia. Ensisijaisina kehittämistyön esteinä koettiin olevan ajan ja raha puute, mikä näkyy tukitarpeiden osalta täsmätiedon ja -tuen tarpeen korostumisena yrityksissä. Kaivataan rinnalla kulkijaa ja yrityskohtaista sparraajaa.

Aktiiviset kehittäjät tunnistivat paremmin vihreään siirtymään liittyviä mahdollisuuksia. Monen pienemmän pk-yrityksen johtaminen ja kehittäminen nojaa yrittäjä-omistajan substanssiosaamiseen. Tämä saattaa rajoittaa kiertotalouden innovaatiomahdollisuuksien tunnistamiskykyä, joka kumpuaa poikkitieteellisestä yhteistyöstä ja monimuotoisesta kulttuurista ja asiantuntijuudesta organisaatiossa. Haastattelujen perusteella yritykset, joilla on laajempi näkökulma, esimerkiksi eri toimialoilta kokemusta kerryttäneitä ammattijohtajia tai päättäjiä, tunnistivat ja toteuttivat kehittämistoimia muita aktiivisemmin. Yritysten monimuotoisuutta, ennakointikykyä sekä verkostojen hyödyntämisosaamista, olisi hyvä kannustaa ja tukea entistäkin monipuolisemmin.

Yritysten sisäiseen kulttuuriin on haastavaa vaikuttaa ulkoapäin. Kehittäjätoimijoilla on kuitenkin mahdollisuus kasvattaa alueen innovaatiokulttuuria. On tärkeä ohjata yrityksiä kasvattamaan innovaatiotoimenpiteitään helpottamalla ja selkeyttämällä reittejä sekä poistamalla yritysten arjen esteitä yhdessä yritysten kanssa. Kehittämiseen liittyviä tukitoimia ja -palveluita sekä kokeilumahdollisuuksia on alueella tarjolla. Haasteeksi muodostui selvityksen perusteella se, että sekä yritysten että tukitoimenpiteitä tarjoavien tahojen oli haastavaa tunnistaa tarjolla olevia palveluja ja niiden hyödyntämismahdollisuuksia. Sekä yritykset että alueen kehittäjätoimijat kaipaavat toisiltaan ja toisistaan tietoa, mieluiten helposti omaksuttavien esimerkkien muodossa. Lisäksi sekä yritykset että aluekehittäjät toivovat tehokkailta innovaatiotoiminnan tukepalveluilta nykyistä vähemmän byrokratiaa, enemmän joustavuutta ja jatkuvuutta, tavoittavampaa viestintää sekä tukitoimenpiteiden ja yritysten tarpeiden kohtaantoa.

Etelä-Pohjanmaalla tehdään hanketyönä paljon kokeiluja, mikä on alueen kehittämisen kivijalka. Useimmille yrityksille TKI on käsitteenä ja mahdollisuutena melko vieras, mutta ne yritykset, jotka olivat osallistuneet erilaisiin hankkeisiin, kokivat saaneensa hyötyä ja monet olivat alkaneet kehittää toimintaansa eteenpäin. Kriittistä on, että hankkeiden loppumisen jälkeen tulokset jalkautetaan tehokkaasti ja saadaan käyttöön laajemmin.

Tarkempaa tietoa aiheesta löydät Askeleita kiertotalouden edistämiseen Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille -selvityksestä. Selvitys, siitä kertova artikkelisarja sekä tämä artikkeli on kirjoitettu osana EU:n osarahoittamaa ja SeAMKin toteuttamaa RIIHI – Resurssiviisaat verkostot Etelä-Pohjanmaalla -hanketta.

Artikkelisarjan aikaisemmin ilmestyneet osat ovat

1. Mitä ne kiertotalouden mahdollisuudet yritykselle olivatkaan?
2. Mistä löytyvät Etelä-Pohjanmaan askelmerkit kiertotalouteen?
3. Kiertotaloudessa alueella on väliä – ja kaikkia tarvitaan
4. Kiertotalouden haasteet ja mahdollisuudet muodostavat melkoisen vyyhdin
5. Luonto tarjoaa Etelä-Pohjanmaalle mahdollisuuksia kiertotalouteen
6. Paikallinen hankinta edistää kiertotalouskyvykkyyttä Etelä-Pohjanmaalla

Krista Mäki

SeAMK

Heli Hietala

SeAMK

Kirjoittajat työskentelevät SeAMKissa kestävän liiketoiminnan asiantuntijoina

Lähteet

- Etelä-Pohjanmaan liitto. (i.a). Tilastoja ja ennakointia Etelä-Pohjanmaalta. https://epliitto.fi/tilastot/
- Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät (2023). Pk-yritysbarometri, kevät 2023, alueraportti. https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2023/02/pk-baro_kevat-2023_alueraportti_etela-pohjanmaan_yrittajat.pdf
- Tapia, C., Bianchi, M., Pallaske, G., & Bassi, A. M. (2021). Towards a territorial definition of a circular economy: exploring the role of territorial factors in closed-loop systems. European Planning Studies, 29(8), 1438–1457. https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1867511